

ارزیابی کیفی تناسب اراضی برای نباتات زراعی گندم، جو و سیب زمینی منطقه فریدن (عسگران) غلامرضا سعادت‌مند^۱

سالیان متمادی است که در کشور ما خاکشناسی و طبقه‌بندی اراضی صورت می‌گیرد و تا بحال بخش‌های عمده‌ای از خاکهای کشور مورد شناسائی قرار گرفته و نتایج این شناسایی بصورت گزارش‌های متعدد منتشر شده است آنچه مسلم است، هدف از شناسائی خاکهای کشور افزایش تولید و کمک به کشاورزان در جهت استفاده بهینه از اراضی کشاورزی است. تا بحال اراضی برای بهره‌وری‌های کلی آبیاری، دیمکاری، توسعه مراتع و جنگلکاری طبقه‌بندی می‌شده و جهت ارزیابی برای نباتات مختلف زراعی و باغی بکار نرفته‌اند.

زمانی مطالعات خاکشناسی ماپویائی و جنبه کاربردی خود را بدست خواهد آورد که ما پس از انجام یک پروژه خاکشناسی علاوه بر تعیین نوع خاک و تهیه نقشه آن، قادر باشیم به کشاورزان الگوی کشت بهینه ارائه دهیم، میزان تولید هر محصول را برای او پیش‌بینی کنیم و او را در زمینه نوع مدیریتی که بایستی اعمال کند راهنما باشیم. سیستم ارزیابی تناسب اراضی شامل کیفی، کمی و اقتصادی می‌باشد، که در این‌جا ارزیابی کیفی مورد بحث قرار می‌گیرد.

مطالعات ارزیابی کیفی تناسب اراضی بمنظور بررسی عملکرد زمین انجام می‌شود. غالباً در ارزیابی اراضی دو جنبه مهم زمین یکی جنبه فیزیکی شامل خاک، پستی و بلندی و اقلیم و دیگر جنبه اجتماعی - اقتصادی مورد بررسی قرار می‌گیرد. لذا در اجرای سیاستهای مؤسسه تحقیقات خاک و آب تصمیم گرفته شد که نوع محدودیت‌های حدود ۴۵ هزار هکتار از اراضی منطقه فریدن به مقیاس ۱:۵۰۰۰۰ پس از بررسیهای دقیق نقشه‌های خاک و طبقه‌بندی اراضی و همچنین تفسیر واحدهای مجزا شده برروی نقشه‌های خاک آنها تعیین گردد.

در ضمن اراضی منطقه عسگران که یکی از مناطق فریدن می‌باشد جهت ارزیابی کیفی تناسب اراضی باری محصولات زراعی مختلفی مثل گندم، جو و سیب‌زمینی انتخاب شد، که خاکهای منطقه نامبرده از نظر طبقه‌بندی اراضی در کلاسهای II، III، و IV و در سریهای عسگران، الور، دره بید، مصطفی آباد و غیره قرار می‌گرفت.

بمنظور تعیین کلاسهای اراضی از سه روش محدودیت (محدودیت حداکثر و یا ساده)، محدودیتی که میزان و تعداد محدودیت در آن منظور می‌شود و پارامتر یک استفاده بعمل آمد، که هر کدام از این

^۱ عضو هیأت علمی بخش تحقیقات خاک و آب اصفهان

روشها دارای یک سری جداول و محاسبات دقیقی در باره مشخصات اقلیمی و مشخصات زمین می‌باشد. لازم به ذکر است که جداول ارزیابی اقلیمی و زمین دارای سه مشخصه مهم منجمله کلاس تناسب، سطوح محدودیت و درجه بندی تناسب است. که در ارزیابی تناسب اراضی خاکهای منطقه عسگران مورد استفاده قرار گرفت. برای تعیین شاخصها (شاخص اقلیم و شاخص زمین) که خود از اهمیت خاصی برای تعیین کلاس تناسب اراضی برخوردار است، از درجات اختصاص داده شده به هر مشخصه زمین و به کمک فرمولهای استوری (Storie method) و دریشه دوم (Square root method) استفاده می‌شود. پس از بررسی و تحقیق بر روی محصولات زراعی مورد مطالعه مثلا در سری خاک عسگران کلاس اقلیم برای گندم و جو S3 (تناسب بحرانی) و برای سیب زمینی S1 (خیلی مناسب) بدست آمد. از طرفی کلاس زمین برای همین محصولات S2 (نسبتا مناسب) تعیین گردید. کلاس تناسب زمین در هر دو روش بصورت S3 (تناسب بحرانی) بدست آمده است. در خاتمه چنین استنباط می‌شود که انجام ارزیابی تناسب اراضی برای محصولات زراعی خاص بسیار مهم و با اهمیت بوده، زیرا که میتوان کشاورزان را در مسیر بهینه سازی و بهره‌وری بیشتر از خاک راهنمایی نمود.